

Віктор Русін

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Альона Данильчук

провідний спеціаліст відділу обслуговування розпорядників коштів та інших
клієнтів УДКСУ у Хмельницькому районі Хмельницької області,
м. Хмельницький

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ РОЗПОРЯДНИКІВ КОШТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бюджетним кодексом України визначено, що «при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів». Казначейство України забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України, що передбачає розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства [1, 2].

Особливості організаційних взаємовідносин між органами Державної казначейської служби, розпорядниками бюджетних коштів, одержувачами бюджетних коштів, а також розподіл обов'язків та відповідальності між ними в процесі обслуговування державного бюджету за видатками регламентує «Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за витратами», який затверджений наказом Міністерства фінансів України №1407 від 24.12.2012 р. [3], а у процесі обслуговування місцевих бюджетів «Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів», який затверджений наказом Міністерства фінансів України №938 від 23.08.2012 р. [4]. Ці два нормативні акти, які розроблені для деталізації визначених у бюджетному кодексі норм є основними в процесі казначейського обслуговування розпорядників бюджетних коштів за звичайних умов.

Однак в умовах воєнного стану казначейське обслуговування розпорядників коштів відрізняється від звичайного порядку в мирний час, і регулюється «Порядком виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 590 від 09.06.2021 р. [5]. Відзначимо, що дана постанова КМУ була прийнята ще до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну та початку війни на виконання норм прикінцевих положень Бюджетного кодексу України, затверджених ще у 2015 р. Цю постанову спільно розробляли Кабінет Міністрів України, Міністерством фінансів України та Державна казначейська служба України з метою унормування механізму реалізації повноважень Казначейства України в умовах воєнного стану намагаючись визначити основні проблеми із яким може стикнутись Казначейство України на випадок запровадження воєнного стану.

Однак, початок повномасштабної війни продемонстрував, що не усі особливості воєнного стану в країні були враховані при розробці нормативного акту для регламентації забезпечення повноважень органів Казначейства України щодо обслуговування бюджетних коштів в умовах воєнного стану. Це зумовило необхідність внесення після запровадження воєнного стану в Україні багатьох змін. Лише у 2022 р. до цієї постанови зміни вносились 19 разів.

Розробка на законодавчому рівні нормативного акту із спеціальними вказівками, що діють у період воєнного стану, або надзвичайних ситуацій в першу чергу була спрямована на визначення заходів для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів у надзвичайних ситуація в умовах воєнного стану. Забезпечення безпеки фінансових транзакцій держави та посилений контроль за видатками бюджетів є надзвичайно важливим у ситуації воєнного конфлікту. Використання захисних технологій та процедур повинно бути посилене для уникнення фінансових атак та зловживань.

У зв'язку із агресією росії щодо України, ще із 2014 р., органи Державної казначейської служби України стикнулись із багатьма проблемами. Перш за все, ще до початку повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 р., частина територіальних органів Казначейства України не мали змоги працювати у штатному режимі. Окремі територіальні органи не мали змоги взагалі працювати, інші для виконання своїх функціональних повноважень були переміщені на інші території до інших органів на підконтрольних українській владі територіях. Запроваджена ще у 2015 р. системи дистанційного обслуговування (СДО) «Клієнт казначейства – Казначейство» дала можливість в умовах воєнного стану працівникам органів Державної казначейської служби України обслуговувати розпорядників коштів дистанційно, маючи доступ до робочого місця у будь-якому територіальному органі. Це дало можливість значній частині працівників евакуюватись на більш безпечні для життя території, і у той же час отримати віддалене робоче місце в органі Державної казначейської служби України для обслуговування своїх клієнтів. Таким чином, системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство» продемонструвала свої переваги не тільки в умовах поширення світової пандемії «COVID-19», але й в умовах воєнного стану. Працівники системи казначейства за таких умов дистанційно обслуговують своїх клієнтів 24/7.

Розрахунково-касове обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, інших клієнтів в умовах воєнного стану здійснюється Казначейством та територіальними органами Казначейства в особливому режимі в установленому законодавством порядку з урахуванням особливостей, визначених «Порядком виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». Розпорядники бюджетних коштів, які у зв'язку із введенням воєнного стану переміщені в населений пункт, на території якого органи державної влади здійснюють свої повноваження, звертаються до відповідного територіального органу Казначейства, який працює у штатному режимі, щодо розрахунково-касового обслуговування у цьому органі. Також органи Казначейства можуть

забезпечувати розрахунково-касове обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів у централізованому порядку в разі прийняття головним розпорядником бюджетних коштів відповідного рішення. У випадках прийняття рішення головним розпорядником бюджетних коштів щодо здійснення видатків у централізованому порядку або необхідності здійснення перерозподілу бюджетних асигнувань розпорядників бюджетних коштів, що включені до його мережі та розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих, і не здійснюють свою діяльність у штатному режимі, документи таких розпорядників бюджетних коштів можуть підписуватись керівником установи вищого рівня та керівником її фінансового підрозділу або бухгалтерської служби [5]. Головні розпорядники бюджетних коштів можуть також звертатись до органів Казначейства щодо припинення здійснення видатків з рахунків розпорядників бюджетних коштів, які включені до їх мережі та розташовані у населених пунктах на тимчасово неконтрольованій території. У таких випадках Казначейство негайно вживає заходів до припинення здійснення видатків відповідних розпорядників бюджетних коштів.

Казначейство та територіальні органи Казначейства здійснюють платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів із урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунка та у певній черговості, залежно від того, до якої групи видатків відносяться саме ці видатки. Таких груп визначено 3.

Першочергово органами ДКСУ здійснюються видатки віднесені до 1 групи, зокрема: на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а також розпорядників (одержувачів) коштів державного бюджету, які забезпечують обладнання робочих місць для виконання функціональних обов'язків оперативним складом пунктів управління у можливих місцях розгортання Ставки Верховного Головнокомандувача та здійснюють матеріально-технічне, транспортне, соціально-побутове та інше забезпечення діяльності Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Офісу Президента України, розпорядників коштів державного бюджету, які забезпечують здійснення організації та процесуального керівництва досудовим розслідуванням [5].

Далі, за умов ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунка здійснюються органами ДКСУ платежі віднесені до 2 групи, яка включає досить широкий список. Відзначимо основні та найбільш поширені платежі розпорядників бюджетних коштів, які відносяться до цієї групи, зокрема: за видатками загального фонду державного та місцевих бюджетів на оплату праці працівників бюджетних установ; нарахування на заробітну плату; за видатками державного бюджету на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, соціальних виплат; витратами на погашення та обслуговування державного (місцевого) боргу, виконання гарантійних зобов'язань, виплати за державними

деривативами; виконання зобов'язань за укладеними договорами фінансового лізингу; виплату винагороди присяжним; дослідження і розроблення, окремі заходи з виконання державних (регіональних) програм, субсидії та поточні трансферти підприємствам, установам та організаціям у частині оплати праці з нарахуваннями; соціальне забезпечення; реалізацію програм державних гарантій медичного обслуговування населення; придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів; на забезпечення діяльності військових адміністрацій, утворених на територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих територіях; придбання води питної (зокрема бутильованої); забезпечення продуктами харчування; забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення для індивідуального користування, послугами з їх ремонту і технічного обслуговування; одноразову натуральну допомогу «пакунок малюка»; оплату послуг з оздоровлення і відпочинку дітей, які потребують особливої уваги та підтримки, в дитячих оздоровчих таборах державних підприємств; придбання захищених носіїв особистих ключів; придбання канцтоварів, миючих та дезінфікуючих засобів (зокрема для закладів соціального захисту); оплату послуг зв'язку та поштових послуг, придбання засобів зв'язку, оплату за послуги інтернет-провайдерів за користування Інтернетом; придбання систем та засобів оповіщення та інформування населення; придбання предметів ритуальної належності; оплату послуг з утримання місць поховання; заходи (зокрема ремонтні роботи) з усунення аварій в житловому фонді, бюджетних установах, закладах, утримання та поточний ремонт світлофорних об'єктів, охорону приміщень та заходи із захисту цих приміщень; закупівлю санітарно-гігієнічних товарів та поліетиленової продукції для пакування відходів; виготовлення бланків документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, паспортів, бланків документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус; оплату послуг з монтажу, установки та ремонту охоронної та пожежної сигналізації, системи відеоспостереження; придбання пально-мастильних матеріалів (талонів), запчастин та матеріалів для ремонту і оренду автомобільного транспорту; придбання матеріалів та запчастин для міського електричного транспорту (трамваїв, тролейбусів, електробусів, метрополітену); придбання шкільних автобусів; придбання спеціалізованої техніки (сміттєвози, трактори, причепи для тракторів тощо) для комунальних підприємств; оплату послуг з технічного обслуговування і ремонту автомобільного транспорту; оплату послуг з обслуговування автомобільним транспортом; утримання та обслуговування електромереж; виготовлення проектної (проектно-кошторисної) документації, нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт пошкоджених або знищених внаслідок збройної агресії об'єктів критичної інфраструктури та житлового призначення; тощо [5].

До третьої групи видатків відносяться усі інші видатки, які в основному не пов'язані із витратами для фінансового забезпечення заходів із відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки

та оборони, відновлення, підтримки і розвитку України та фінансуються в останню чергу за умов ресурсної забезпеченості Єдиного казначейського рахунку.

Отже, казначейське обслуговування розпорядників коштів в умовах воєнного стану відрізняється від звичайного порядку у зв'язку з особливостями та обставинами воєнного часу. З моменту введення воєнного стану, вводяться певні заходи для забезпечення ефективного управління фінансами та ресурсами держави в системі казначейства. Як демонструє практичний досвід, передбачити усі нештатні ситуації неможливо. Саме тому, в міру потреби унормування проблемних аспектів казначейського обслуговування розпорядників бюджетних коштів в умовах воєнного стану до «Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 590 від 09.06.2021 р. вносяться зміни та доповнення, що дає можливість органам Державної служби України забезпечувати за таких умов належне обслуговування розпорядників бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Казначейська система: підручник / За ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого, д.е.н., проф. О. П. Кириленко, Т. Я. Слюз. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 364 с.
3. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: Наказ Міністерства фінансів України №1407 від 24.12.2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13#Text>.
4. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України №938 від 23.08.2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12#Text>.
5. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.